ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ F. G. JACOBS της 14ης Μαΐου 1996 *

1. Το πρόβλημα που έχει υποβληθεί στην κρίση του Δικαστηρίου από το House of Lords στην παρούσα υπόθεση ανέκυψε κατά την εκδίκαση δύο αγωγών με την ίδια αιτία και μεταξύ των ιδίων διαδίκων, ενώπιον δικαστηρίων σε δύο κράτη (Πορτογαλία και Ηνωμένο Βασίλειο) που αποτελούν τώρα συμβαλλόμενα μέρη της Συμβάσεως των Βρυξελλών του 1968 (στο εξής: Σύμβαση των Βρυξελλών ή Σύμβαση) [1]. Η πρώτη από τις δύο αγωγές ασκήθηκε στην Πορτογαλία πριν η Σύμβαση τεθεί σε ισχύ μεταξύ Πορτογαλίας και Ηνωμένου Βασιλείου, ενώ η δεύτερη αγωγή ασκήθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο αφού η Σύμβαση είχε ήδη τεθεί σε ισχύ μεταξύ των δύο κρατών. Το House of Lords ζητεί να μάθει αν σε μια τέτοια περίπτωση, το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο (δηλαδή αυτό του Ηνωμένου Βασιλείου) μπορεί ή οφείλει να αναστείλει τη διαδικασία ή να διαπιστώσει την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του και αν έχει την υποχρέωση ή τη δυνατότητα, προκειμένου να αποφασίσει αν θα αναστείλει τη διαδικασία ή θα διαπιστώσει την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του, να εξετάσει τη βάση επί της οποίας το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο (το πορτογαλικό δικαστήριο) διαπίστωσε τη διεθνή του δικαιοδοσία.

Οι σχετικές διατάξεις των Συμβάσεων των Βρυξελλών και του Σαν Σεμπαστιάν

2. Ο τίτλος ΙΙ της Συμβάσεως περιλαμβάνει γενικούς και ειδικούς κανόνες σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων των συμβαλλομένων κρατών. Το άρθρο 2 ορίζει:

«Με την επιφύλαξη των διατάξεων της παρούσας Συμβάσεως, τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος συμβαλλόμενου κράτους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους αυτού, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους.

Τα πρόσωπα που δεν έχουν την ιθαγένεια του κράτους στο οποίο κατοικούν, υπάγονται, στο κράτος αυτό, στους κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας που εφαρμόζονται στους ημεδαπούς.»

3. Στο τμήμα 8 του τίτλου ΙΙ της Συμβάσεως, που φέρει την επικεφαλίδα «Εκκρεμοδικία και συνάφεια», περιλαμβάνεται το άρθρο 21, το οποίο, όπως έχει τροποποιη-

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

1 — Σύμβαση για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις.

θεί από το άρθρο 8 της Συμβάσεως του Σαν Σεμπαστιάν της 26ης Μαΐου 1989 [2], ορίζει:

«Αν έχουν ασκηθεί αγωγές με το ίδιο αντικείμενο και την ίδια αιτία μεταξύ των ίδιων διαδίκων ενώπιον δικαστηρίων διαφόρων συμβαλλομένων κρατών, κάθε δικαστήριο εκτός εκείνου που έχει πρώτο επιληφθεί αναστέλλει αυτεπάγγελτα τη διαδικασία του μέχρι να διαπιστωθεί η διεθνής δικαιοδοσία του δικαστηρίου που επελήφθη πρώτο.

Όταν διαπιστωθεί η διεθνής δικαιοδοσία του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου, κάθε άλλο επιληφθέν δικαστήριο οφείλει να διαπιστώσει την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του υπέρ αυτού του δικαστηρίου.»

4. Ο τίτλος ΙΙΙ της Συμβάσεως αφορά την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων εκδοθεισών από δικαστήριο άλλου συμβαλλομένου κράτους. Με το άρθρο 26 θεσπίζεται ο γενικός κανόνας ότι απόφαση που εκδίδεται σε συμβαλλόμενο κράτος αναγνωρίζεται στα υπόλοιπα συμβαλλόμενα κράτη χωρίς ιδιαίτερη διαδικασία. Το άρθρο 27 προβλέπει ειδικώς ορισμένες περιπτώσεις όπου μια απόφαση δεν αναγνωρίζεται, όπως στην περίπτωση 3, όταν:

«Η απόφαση είναι ασυμβίβαστη με απόφαση που έχει εκδοθεί μεταξύ των ιδίων διαδίκων στο κράτος αναγνωρίσεως.»

5. Με την απόφασή του στην υπόθεση Overseas Union Insurance κ.λπ. [3], το Δικαστήριο, παραπέμποντάς στην απόφασή του επί της υποθέσεως Gubisch Maschinen Fabrik [4], αποφάνθηκε ότι το άρθρο 21 της Συμβάσεως επιδιώκει:

«να αποκλειστεί, όσον είναι δυνατό, εξ αρχής η δημιουργία μιας καταστάσεως όπως αυτής στην οποία αναφέρεται το άρθρο 27, παράγραφος 3, δηλαδή μη αναγνώριση αποφάσεως λόγω του ότι είναι ασυμβίβαστη με απόφαση που είχε εκδοθεί μεταξύ των ιδίων διαδίκων στο κράτος αναγνωρίσεως. Κατά συνέπεια, προκειμένου να επιτευχθούν αυτοί οι σκοποί το άρθρο 21 πρέπει να ερμηνευθεί ευρέως κατά τρόπο που να καλύπτει κατ' αρχήν όλες τις περιπτώσεις εκκρεμοδικίας ενώπιον δικαστηρίων συμβαλλομένων κρατών ανεξάρτητα από την κατοικία των διαδίκων».

6. Εν συνεχεία, το Δικαστήριο έκρινε ότι, υπό την επιφύλαξη της περιπτώσεως όπου

2 — Σύμβαση για την προσχώρηση του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας στη Σύμβαση για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις καθώς και στο πρωτόκολλο για την ερμηνεία της από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, όπως τροποποιήθηκε από τη Σύμβαση για την Προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βορείας Ιρλανδίας καθώς και από τη Σύμβαση για την Προσχώρηση της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΕΕ 1989, L 285, σ. 1).

3 — Απόφαση της 27ης Ιουνίου 1991, C-351/89 (Συλλογή 1991, σ. I-3317, σκέψη 16).

4 — Απόφαση της 8ης Δεκεμβρίου 1987, υπόθεση 144/86 (Συλλογή 1987, σ. 4861).

το δικαστήριο που επελήφθη δεύτερο είχε αποκλειστική δικαιοδοσία βάσει της Συμβάσεως, το άρθρο 21 αυτής εμποδίζει το δικαστήριο που επελήφθη δεύτερο να εξετάσει τη διεθνή δικαιοδοσία του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου σε περίπτωση που η διεθνής δικαιοδοσία του τελευταίου έχει αμφισβητηθεί· μόνη επιλογή που απομένει στο Δικαστήριο που έχει επιληφθεί δεύτερο, σε περίπτωση που τούτο κρίνει ότι έχει διεθνή δικαιοδοσία, είναι να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία.

7. Το άρθρο 29 της Συμβάσεως του Σαν Σεμπαστιάν ορίζει:

«1. Η Σύμβαση του 1968 και το πρωτόκολλο του 1971, όπως τροποποιούνται από τη Σύμβαση του 1978, τη Σύμβαση του 1982 και την παρούσα Σύμβαση, εφαρμόζονται μόνο στις αγωγές που ασκούνται, καθώς και στα δημόσια έγγραφα που εκδίδονται μετά την έναρξη ισχύος της παρούσας Συμβάσεως στο κράτος προελεύσεως και όταν ζητείται η αναγνώριση ή η εκτέλεση αποφάσεως ή δημόσιου εγγράφου, στο κράτος αναγνωρίσεως ή εκτελέσεως.

2. Στις σχέσεις πάντως μεταξύ του κράτους προελεύσεως και του κράτους αναγνωρίσεως ή εκτελέσεως, οι αποφάσεις που εκδίδονται μετά την έναρξη ισχύος της παρούσας Συμβάσεως επί αγωγών που έχουν ασκηθεί πριν από την ημερομηνία αυτή, αναγνωρίζονται και εκτελούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του τίτλου ΙΙΙ της Συμβάσεως του 1968, όπως τροποποείται από τη Σύμβαση του 1978, τη Σύμβαση του 1982, και την παρούσα Σύμβαση, αν η διεθνής δικαιοδοσία έχει θεμελιωθεί σε κανόνες σύμφωνους προς τις διατάξεις του τίτλου ΙΙ της Συμβάσεως του 1968, όπως τροποποιήθηκε, ή με τις διατάξεις συμβάσεως η οποία κατά το χρόνο ασκήσεως της αγωγής ίσχυε μεταξύ του κράτους προελεύσεως και του κράτους αναγνωρίσεως ή εκτελέσεως.»

Τα πραγματικά περιστατικά και τα υποβληθέντα από το εθνικό δικαστήριο ερωτήματα

8. Η von Horn, γερμανικής ιθαγενείας, έχει την κατοικία της στην Πορτογαλία. Ο Cinnamond είναι διευθυντής εταιρίας και έχει την κατοικία του στην Αγγλία. Και οι δύο δίκες έχουν ως αντικείμενο συμφωνία που συνήφθη, γύρω στις 19 Δεκεμβρίου 1989, μεταξύ της von Horn και του Cinnamond, βάσει της οποίας ο τελευταίος συμφώνησε να καταβάλει στην von Horn το ποσό των 600 000 λιρών στερλινών (UK£), το οποίο αντιπροσώπευε το υπόλοιπο του ποσού που οφειλόταν στη von Horn για την πώληση εκ μέρους της μετοχών μιας πορτογαλικής εταιρίας σε μια εταιρία του Γιβραλτάρ, και μεταγενέστερη υπόσχεση καταβολής του ποσού αυτού που παρασχέθηκε στις 23 Απριλίου 1990. Στην πραγματικότητα, ο Cinnamond δεν κατέβαλε στη von Horn το εν λόγω ποσό.

9. Στις 27 Αυγούστου 1991 ο Cinnamond άσκησε αγωγή κατά της von Horn ενώπιον ενός πορτογαλικού δικαστηρίου ζητώντας να αναγνωριστεί ότι δεν όφειλε να καταβάλει στη von Horn τις 600 000 UK£ ή ισοδύναμο ποσό σε πορτογαλικά εσκούδος. Στις 9 Μαρτίου 1992 η von Horn κατέθεσε απαντητικό υπόμνημα και άσκησε αντεγγύηση ζητώντας να αναγνωριστεί ότι ο Cinnamond όφειλε να της καταβάλει το εν

λόγω ποσό και να εκδοθεί σχετική διαταγή πληρωμής.

10. Εν συνεχεία, η von Horn προσέφυγε στα αγγλικά δικαστήρια, καταθέτοντας, στις 9 Νοεμβρίου 1992, σχετικό δικόγραφο το οποίο επιδόθηκε στον εναγόμενο στις 18 Νοεμβρίου 1992. Τότε, ο Cinnamond υπέβαλε αίτηση ζητώντας να διαπιστωθεί ότι το αγγλικό δικαστήριο δεν είχε διεθνή δικαιοδοσία· τούτο, ως δικαστήριο που είχε επιληφθεί δεύτερο, όφειλε να αναστείλει τη σχετική διαδικασία και να διαπιστώσει εγκαίρως την έλλειψη της διεθνούς δικαιοδοσίας του σύμφωνα με το άρθρο 21 της Συμβάσεως.

11. Δεν αμφισβητείται ότι και στις δύο υποθέσεις οι αγωγές έχουν την ίδια αιτία και οι διάδικοι είναι οι ίδιοι, κατά την έννοια του άρθρου 21. Το σχετικό πρόβλημα έχει προκύψει από το γεγονός ότι η προσχώρηση Πορτογαλίας στη Σύμβαση άρχισε να ισχύει, σύμφωνα με τη Σύμβαση του Σαν Σεμπαστιάν, μετά την 1η Ιουλίου 1992, δηλαδή μετά την άσκηση της αγωγής ενώπιον του πορτογαλικού δικαστηρίου (πριν όμως από την άσκηση της αγωγής ενώπιον του αγγλικού δικαστηρίου).

12. Στις 5 Μαρτίου 1993, με διάταξη ενός Master, ανεστάλη η ενώπιον του αγγλικού High Court διαδικασία, πλην όμως η ασκηθείσα κατά της διατάξεως αυτής από τη von Horn έφεση έγινε δεκτή από ένα δικαστή. Μετά την απόρριψη της εφέσεως του Cinnamond κατά της αποφάσεως αυτής από το Court of Appeal, του επιτράπηκε να ασκήσει αναίρεση ενώπιον του House of Lords, το οποίο αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο, προς έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, τα ακόλουθα ερωτήματα:

«Στην περίπτωση που:

α) εκκρεμούν αγωγές με το ίδιο αντικείμενο και την ίδια αιτία μεταξύ των ιδίων διαδίκων εντός δύο διαφορετικών συμβαλλομένων κρατών·

β) η εξ αυτών πρώτη χρονικώς αγωγή ασκήθηκε εντός του συμβαλλομένου κράτους Α πριν από την έναρξη της ισχύος στο κράτος αυτό της Συμβάσεως των Βρυξελλών και/ή οποιασδήποτε εφαρμοστέας συμβάσεως προσχωρήσεως στη Σύμβαση αυτή·

γ) η δεύτερη αγωγή ασκήθηκε εντός του συμβαλλομένου κράτους Β σύμφωνα με το άρθρο 2 της Συμβάσεως των Βρυξελλών μετά την έναρξη της ισχύος της Συμβάσεως των Βρυξελλών και/ή οποιασδήποτε εφαρμοστέας συμβάσεως προσχωρήσεως στη Σύμβαση αυτή τόσο στο κράτος Α όσο και στο κράτος Β·

και ενόψει του άρθρου 29, παράγραφος 1, της Συμβάσεως του Σαν Σεμπαστιάν και των αντιστοίχων άρθρων κάθε άλλης εφαρμοστέας συμβάσεως προσχωρήσεως στη

Σύμβαση αυτή, καθώς και του άρθρου 21 της Συμβάσεως των Βρυξελλών (όπως αυτή έχει τροποποιηθεί):

1) Προβλέπει η Σύμβαση των Βρυξελλών (όπως αυτή έχει τροποποιηθεί) και/ή οποιαδήποτε άλλη σύμβαση προσχωρήσεως στη Σύμβαση αυτή κανόνες, και αν ναι, ποιοι είναι οι κανόνες αυτοί, ως προς το αν η δίκη στο κράτος Β μπορεί ή πρέπει να ανασταλεί, ή το δικαστήριο να διαπιστώσει την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του, λόγω της εκκρεμούς στο κράτος Α δίκης;

Και ειδικότερα:

2) Έχει το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο την υποχρέωση ή τη δυνατότητα, προκειμένου να αποφασίσει αν θα διαπιστώσει ή όχι την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του επί της διαφοράς που του έχει υποβληθεί ή αν θα αναστείλει τη διαδικασία, να προβεί στην εξέταση της βάσεως δυνάμει της οποίας το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο διαπίστωσε την ύπαρξη διεθνούς δικαιοδοσίας του, και αν ναι σε τί συνίσταται η εξέταση αυτή;»

Τα προβληθέντα ενώπιον του Δικαστηρίου επιχειρήματα

13. Ο Cinnamond ισχυρίζεται ότι, παρά την ύπαρξη του άρθρου 29, παράγραφος 1, της Συμβάσεως του Σαν Σεμπαστιάν, το άρθρο 21 της Συμβάσεως των Βρυξελλών εφαρμόζεται στην υπό κρίση υπόθεση και ότι, επομένως, το αγγλικό δικαστήριο οφείλει να διαπιστώσει την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του. Σύμφωνα με τον Cinnamond, το άρθρο 29, παράγραφος 1, της Συμβάσεως του Σαν Σεμπαστιάν δεν αποκλείει αυτή την άποψη, δεδομένου ότι η ενώπιον του πορτογαλικού δικαστηρίου αγωγή μπορεί ακόμη να θεωρηθεί ότι «ασκήθηκε» κατά την έννοια του άρθρου 21, καίτοι δεν υφίσταται αγωγή επί της οποίας «εφαρμόζεται» η Σύμβαση κατά την έννοια του άρθρου 29, παράγραφος 1. Ο Cinnamond θεωρεί ότι η άποψη αυτή συμβιβάζεται με την οικονομία και τον σκοπό των σχετικών διατάξεων. Εφόσον, δυνάμει του άρθρου 29, παράγραφος 2, οι αποφάσεις επί αγωγών που έχουν ασκηθεί ενώπιον των πορτογαλικών δικαστηρίων θα αναγνωρίζονται και θα εκτελούνται εντός των άλλων συμβαλλομένων κρατών σύμφωνα με τον τίτλο ΙΙΙ της Συμβάσεως, πρέπει να εφαρμοστεί το άρθρο 21 προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος αντικρουομένων αποφάσεων στους καλυπτόμενους από τη Σύμβαση τομείς.

14. Ο Cinnamond προβάλλει επίσης, στις γραπτές του παρατηρήσεις, δύο επικουρικά επιχειρήματα. Το πρώτο συνίσταται στο ότι ο κανόνας του άρθρου 21 σχετικά με την εκκρεμοδικία αποτελεί την ειδική έκφραση μιας γενικότερης νομικής αρχής η οποία πρέπει ή, τουλάχιστον, μπορεί να εφαρμοστεί από το δικαστήριο συμβαλλομένου κράτους σε περίπτωση παράλληλης δίκης εντός άλλου συμβαλλομένου κράτους. Επομένως, ο κανόνας του άρθρου 21 πρέπει ή μπορεί να εφαρμοστεί κατ' αναλογία. Το Δικαστήριο που έχει επιληφθεί δεύτερο έχει την ευχέρεια να ελέγξει αν η βάση επί της οποίας το δικαστήριο που επελήφθη πρώτο διαπίστωσε την ύπαρξη διεθνούς δικαιοδοσίας του είναι σύμφωνη με τους κανόνες του τίτλου ΙΙ της Συμβάσεως.

15. Το δεύτερο επικουρικό επιχείρημα του Cinnamond συνίσταται στο ότι, σε περίπτωση όπου ο κανόνας περί εκκρεμοδικίας που προβλέπεται από τη Σύμβαση δεν εφαρμόζεται ευθέως ή κατ' αναλογία, ούτε η Σύμβαση ούτε οποιαδήποτε σύμβαση προσχωρήσεως απαγορεύει σε ένα δικαστήριο κράτους μέλους να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία ή να διαπιστώσει την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του υπό περιστάσεις όπως αυτές της υπό κρίση υποθέσεως σύμφωνα με τους εθνικούς δικονομικούς κανόνες επικαλούμενο το forum non conveniens ή την εκκρεμοδικία.

16. Τόσο η von Horn όσο και το Ηνωμένο Βασίλειο και η Επιτροπή διατυπώνουν την άποψη ότι το άρθρο 21 δεν τυγχάνει εν προκειμένω εφαρμογής και τούτο για τον λόγο ότι η ενώπιον του πορτογαλικού δικαστηρίου αγωγή δεν αποτελεί αγωγή ασκηθείσα ενώπιον των δικαστηρίων συμβαλλομένου κατά την έννοια της διατάξεως αυτής κράτους. Το άρθρο 21 ρυθμίζει το ζήτημα της υπάρξεως διεθνούς δικαιοδοσίας μεταξύ δύο δικαστηρίων που αμφότερα δεσμεύονται από τους κανόνες της Συμβάσεως. Σε περίπτωση που το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο διαπιστώσει την ύπαρξη διεθνούς δικαιοδοσίας του βάσει κανόνων που ίσχυαν πριν τεθεί σε ισχύ η Σύμβαση, μπορεί να πρόκειται για διεθνή δικαιοδοσία θεωρούμενη από τη Σύμβαση ως υπέρμετρη: σε μια τέτοια περίπτωση, δεν θα ήταν δικαιολογημένη η απαίτηση να διαπιστώσει το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του, ενώ, ελλείψει του άρθρου 21, βασίμως θα μπορούσε αυτό να διαπιστώσει την ύπαρξη διεθνούς δικαιοδοσίας του δυνάμει των κανόνων της Συμβάσεως. Το Ηνωμένο Βασίλειο προσθέτει ότι μια απόφαση του δικαστηρίου που έχει πρώτο επιληφθεί μπορεί κάλλιστα να είναι ανεκτέλεστη ενώπιον των δικαστηρίων των συμβαλλομένων κρατών, δεδομένου ότι το άρθρο 29, παράγραφος 2, της Συμβάσεως του Σαν Σεμπαστιάν δεν καθιστά υποχρεωτική την εκτέλεση σε μια τέτοια περίπτωση· επομένως, η εφαρμογή, σε μια τέτοια περίπτωση, του άρθρου 21 θα συνεπαγόταν αρνησιδικία. Σε απάντηση στο επιχείρημα αυτό, ο Cinnamond παραδέχθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι το άρθρο 21 δεν εφαρμόζεται επί αγωγών ως προς τις οποίες δεν μπορεί να εκδοθεί απόφαση εκτελεστή σε άλλα συμβαλλόμενα κράτη επειδή το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο δεν είχε διαπιστώσει την ύπαρξη διεθνούς δικαιοδοσίας του επί βάσεως η οποία να είναι σύμφωνη προς τους κανόνες της Συμβάσεως ή άλλης συμβάσεως ισχύουσας κατά τον κρίσιμο χρόνο μεταξύ του κράτους προελεύσεως και του κράτους αναγνωρίσεως, όπως απαιτεί το άρθρο 29, παράγραφος 2, της Συμβάσεως του Σαν Σεμπαστιάν.

17. Η Επιτροπή σημειώνει ότι μολονότι η μεταβατική διάταξη του άρθρου 29, παράγραφος 2, της Συμβάσεως Προσχωρήσεως επιτρέπει στο δικαστήριο του κράτους αναγνωρίσεως να ελέγξει τη βάση επί της οποίας το δικαστήριο του κράτους προελεύσεως διαπίστωσε την ύπαρξη διεθνούς δικαιοδοσίας του, ωστόσο, ανάλογη διάταξη δεν υφίσταται όσον αφορά την εκκρεμοδικία. Όπως υποστηρίζει, τούτο εξηγείται από το γεγονός ότι το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο δεν μπορεί πάντοτε να ελέγχει αν το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο διαπίστωσε την ύπαρξη διεθνούς δικαιοδοσίας του βάσει λόγων συμβατών με τη Σύμβαση· η εφαρμογή του άρθρου 29, παράγραφος 2, αποδεικνύεται λιγότερο προβληματική εν προκειμένω εφόσον το δικαστήριο ενώπιον του οποίου ζητείται η εκτέλεση διαθέτει μια απόφαση βάσει της οποίας μπορεί να ελέγξει τους λόγους για τους οποίους το δικαστήριο του κράτους προελεύσεως διαπίστωσε την ύπαρξη διεθνούς δικαιοδοσίας του.

18. Το Ηνωμένο Βασίλειο, μολονότι θεωρεί ότι το άρθρο 21 της Συμβάσεως δεν εφαρμόζεται, στις γραπτές του παρατηρήσεις ισχυρίζεται ότι η υποχρέωση που το άρθρο

29, παράγραφος 2, της Συμβάσεως του Σαν Σεμπαστιάν επιβάλλει στα συμβαλλόμενα κράτη να αναγνωρίζουν και να εκτελούν, υπό ορισμένες περιστάσεις, μια απόφαση που έχει εκδοθεί μετά την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος της Συμβάσεως κατόπιν αγωγής ασκηθείσας πριν από την ημερομηνία αυτή πρέπει να ληφθεί υπόψη προκειμένου να κριθεί αν, υπό τις περιστάσεις που περιγράφει το αιτούν δικαστήριο, θα μπορούσε το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο να διαπιστώσει ότι έχει διεθνή δικαιοδοσία για την επίλυση της διαφοράς.

19. Αναφερόμενο στην άποψη αυτή, το Δικαστήριο υπέβαλε γραπτή ερώτηση στην von Horn, τον Cinnamond, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Επιτροπή, ερωτώντας αν, σε περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 21 της Συμβάσεως, θα μπορούσε από το άρθρο 29, παράγραφος 2, της Συμβάσεως του Σαν Σεμπαστιάν να συναχθεί ότι, προκειμένου να μην εμποδιστεί η εφαρμογή της διατάξεως αυτής διά της εκδόσεως αποφάσεως η οποία θα μπορούσε να είναι ασυμβίβαστη με αυτή του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου, το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο υποχρεούται, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υπό κρίση υποθέσεως, να εξετάσει εάν το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο έχει διαπιστώσει την ύπαρξη διεθνούς δικαιοδοσίας του βάσει κανόνων συμφώνων προς τη Σύμβαση των Βρυξελλών και, αν πράγματι αυτό έχει γίνει, να αποφύγει την έκδοση αποφάσεως εν αναμονή εκδόσεως της αποφάσεως του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου.

20. Το Ηνωμένο Βασίλειο τόσο με τη γραπτή του απάντηση στην ερώτηση αυτή όσο και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση δήλωσε ότι, ύστερα από ενδελεχή εξέταση του ζητήματος, κατέληξε στην άποψη ότι από το άρθρο 29, παράγραφος 2, προκύπτει σιωπηρή υποχρέωση αποχής από οποιαδήποτε πράξη η οποία θα μπορούσε να εμποδίσει την εφαρμογή του άρθρου 29, παράγραφος 2, και, κατά προέκταση, την επίτευξη των σκοπών της Συμβάσεως του Σαν Σεμπαστιάν. Τούτο θα συνέβαινε αν, υπό τις περιστάσεις που περιγράφει το αιτούν δικαστήριο, το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο ασκούσε τη διεθνή δικαιοδοσία του. Η απόφαση αυτού του δικαστηρίου θα μπορούσε να είναι ασυμβίβαστη με την απόφαση του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου, καθιστώντας αδύνατη την αναγνώριση της τελευταίας αυτής αποφάσεως εντός του κράτους του δευτέρου επιληφθέντος δικαστηρίου.

21. Η Επιτροπή — μολονότι αναγνώρισε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι η λύση που πρότεινε το Ηνωμένο Βασίλειο σε απάντηση της ερωτήσεως του Δικαστηρίου θα μπορούσε, σε σημαντικό βαθμό, να επιλύσει τα θεωρητικά και πρακτικά προβλήματα που θέτει η υπό κρίση υπόθεση — θεωρεί ότι η πλέον κατάλληλη λύση είναι να θεωρηθεί, εν προκειμένω, η Πορτογαλία ως μη συμβαλλόμενο κράτος. Κατά τη γνώμη της, η μόνη δυνατή ερμηνεία της Συμβάσεως, με την οποία θα αποφευχθούν ανεπιθύμητα αποτελέσματα χωρίς να υπονομευθεί η αποτελεσματικότητά της, είναι να εφαρμοστούν εξ ανακλάσεως (effet réflexe) στα μη συμβαλλόμενα κράτη οι παρεκκλίσεις που προβλέπει η Σύμβαση. Ένα παράδειγμα του προτεινόμενου effet réflexe θα μπορούσε να είναι η εξ ανακλάσεως εφαρμογή της αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας που αναγνωρίζει στα δικαστήρια των συμβαλλομένων κρατών το άρθρο 16 της Συμβάσεως, σε ορισμένες περιστάσεις, επί δικαστηρίων τρίτων χωρών: έτσι, τα δικαστήρια ενός συμβαλλομένου κράτους θα έπρεπε να διαπιστώσουν την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας τους στην περίπτωση εναγομένου έχοντος την κατοικία του στο κράτος αυτό όταν η αγωγή αφορά ακίνητο κείμενο εντός μη συμβαλλομένου κράτους. Το άρθρο 16 αναγνωρίζει ότι σε περίπτωση που συντρέχουν

οι προβλεπόμενες από αυτό προϋποθέσεις η αναγνωριζομένη από το άρθρο 2 διεθνής δικαιοδοσία παύει να ισχύει. Κατά τη γνώμη της Επιτροπής, η Σύμβαση επιτρέπει τέτοιες παρεκκλίσεις υπέρ ενός μη συμβαλλομένου κράτους εφόσον συντρέχουν οι σχετικές προϋποθέσεις όσον αφορά το κράτος αυτό, συμπληρώντας κατ' αυτόν τον τρόπο το κενό που οφείλεται στο γεγονός ότι η Σύμβαση αναφέρεται μόνο σε συμβαλλόμενα κράτη. Πάντως, το effet réflexe σε μια τέτοια περίπτωση έχει ως συνέπεια να επιτρέπει μάλλον παρά να υποχρεώνει τα δικαστήρια του συμβαλλομένου κράτους να διαπιστώνουν την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας τους σε περίπτωση που οι προϋποθέσεις πληρούνται εντός μη συμβαλλομένου κράτους. Η Επιτροπή θεωρεί ότι με τον ίδιο τρόπο πρέπει να αντιμετωπιστεί το ζήτημα της εκκρεμοδικίας εντός μη συμβαλλομένου κράτους. Σε περίπτωση που η διεθνής δικαιοδοσία στηρίζεται σε συνήθη λόγο εντός ενός συμβαλλομένου κράτους, τα δικαστήρια του κράτους αυτού μπορούν να διαπιστώσουν την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας τους ως εάν η εκκρεμοδικία να υφίστατο εντός συμβαλλομένου κράτους, εφόσον οι προβλεπόμενες στα άρθρα 21 έως 23 προϋποθέσεις πληρούνται εντός μη συμβαλλομένου κράτους.

22. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, το Ηνωμένο Βασίλειο θεώρησε ότι κατά μιας τέτοιας απόψεως, η οποία βασίζεται στο «effet réflexe» της Συμβάσεως, μπορούν να προβληθούν αντιρρήσεις για διαφόρους λόγους: πρώτον, σκοπός της Συμβάσεως είναι η ρύθμιση της διεθνούς δικαιοδοσίας μεταξύ συμβαλλομένων κρατών και όχι ρύθμιση σχέσεων με μη συμβαλλόμενα κράτη· δεύτερον, τούτο θα συνεπαγόταν ριζική αναδιατύπωση της Συμβάσεως και μαζική διεύρυνση των διατάξεών της· τρίτον, τούτο θα οδηγούσε σε νομική ανασφάλεια, θέτοντας κατ' αυτόν τον τρόπο σε κίνδυνο την πραγμάτωση ενός από τους κυρίους σκοπούς της Συμβάσεως.

Η εκτίμηση των τεθέντων προβλημάτων

Το αποτέλεσμα του άρθρου 21 της Συμβάσεως

23. Δεν συμμερίζομαι την άποψη του Cinnamond ότι το άρθρο 21 της Συμβάσεως έχει εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση. Το άρθρο 21 προβλέπει ότι, «αν έχουν ασκηθεί αγωγές (...) ενώπιον δικαστηρίων διάφορων συμβαλλομένων κρατών, κάθε δικαστήριο εκτός εκείνου που έχει πρώτο επιληφθεί αναστέλλει (...) τη διαδικασία του». Είναι αληθές ότι το γράμμα της διατάξεως αυτής δεν αποκλείει πλήρως την ερμηνεία του Cinnamond. Όπως υποστηρίζει ο Cinnamond, θα ήταν δυνατόν το άρθρο 21 να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιβάλλει απλώς ότι, κατά το χρονικό σημείο κατά το οποίο μπορεί να τεθεί θέμα εφαρμογής του άρθρου 21 (δηλαδή κατά τον χρόνο ασκήσεως της δεύτερης αγωγής), πρέπει να εκκρεμεί αγωγή με την ίδια αιτία μεταξύ των ιδίων διαδίκων ενώπιον δικαστηρίου άλλου κράτους μέλους, έστω και αν η Σύμβαση δεν εφαρμόζεται στο σύνολό της επί της αγωγής αυτής.

24. Όμως, νομίζω ότι μια πλέον φυσική ερμηνεία του άρθρου 21 θα επέβαλε η αγωγή που έχει ασκηθεί ενώπιον του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου να είναι μια από αυτές επί των οποίων εφαρμόζεται η Σύμβαση. Εφόσον, δυνάμει του άρθρου 29, παράγραφος 1, της Συμβάσεως του Σαν Σεμπαστιάν, η Σύμβαση των Βρυξελλών δεν εφαρμόζεται επί της ενώπιον του πορτογαλικού δικαστηρίου στην υπό κρίση υπόθεση αγωγής, το άρθρο 21 δεν μπορεί

να τύχει εφαρμογής. Το γράμμα του άρθρου 21 [«αν έχουν ασκηθεί αγωγές (...) ενώπιον δικαστηρίων διάφορων συμβαλλομένων κρατών»] υποδηλώνει ότι η αγωγή πρέπει να έχει ασκηθεί ενώπιον του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου μετά την έναρξη ισχύος της Συμβάσεως. Αυτό προκύπτει και από την απόδοση της Συμβάσεως στις λοιπές γλώσσες. Μόνο το ολλανδικό και το γερμανικό κείμενο χρησιμοποιούν όρους στο άρθρο 21 («aanhanging zijn», «anhängig gemacht») που θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι έχουν μια ελαφρώς διαφορετική σημασία. Αντίθετα προς όσα υποστήριξε ο Cinnamond, ουδεμία βοήθεια παρέχει η αντιπαράθεση της διατυπώσεως του άρθρου 21 της Συμβάσεως προς αυτή του άρθρου 54, όπου περιλαμβάνεται μεταβατική διάταξη όμοια προς αυτή του άρθρου 29 της Συμβάσεως του Σαν Σεμπαστιάν. Όπως προκύπτει, τα περισσότερα γλωσσικά κείμενα χρησιμοποιούν, όσον αφορά τις δύο διατάξεις, όρους περίπου συνώνυμους.

25. Το ότι το άρθρο 21 δεν έχει εφαρμογή στην υπό κρίση υπόθεση προκύπτει από την οικονομία της διατάξεως αυτής.

26. Στην απόφασή του επί της υποθέσεως Overseas Union Insurance κ.λπ. [5], το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, υπό την επιφύλαξη της περιπτώσεως όπου το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο έχει αποκλειστική βάσει της Συμβάσεως διεθνή δικαιοδοσία, το άρθρο 21 της Συμβάσεως εμποδίζει το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο να εξετάσει τη διεθνή δικαιοδοσία του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου σε περίπτωση που αμφισβητείται η διεθνής δικαιοδοσία του. Το Δικαστήριο στήριξε το συμπέρασμα αυτό πρώτον στο γράμμα του άρθρου 21, το οποίο προβλέπει μία μόνον εξαίρεση από την υποχρέωση διαπιστώσεως ελλείψεως διεθνούς δικαιοδοσίας, πράγμα που σημαίνει ότι το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο οφείλει να αναστείλει τη διαδικασία έως ότου διαπιστωθεί η διεθνής δικαιοδοσία του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου. Στη συνέχεια, προσέθεσε ότι το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο ουδέποτε βρίσκεται σε καλύτερη θέση απ' ό,τι:

«του δικαστηρίου που επιλαμβάνεται πρώτο για να αποφανθεί επί της δικαιοδοσίας του τελευταίου αυτού. Πράγματι, η δικαιοδοσία αυτή είτε καθορίζεται ευθέως από τους κανόνες της Συμβάσεως, που είναι κοινοί ως προς τα δύο δικαστήρια και μπορούν να ερμηνευθούν και εφαρμοσθούν με το ίδιο κύρος από το κάθε ένα από αυτά, είτε απορρέει, δυνάμει του άρθρου 4 της Συμβάσεως, από το δίκαιο του κράτους του δικαστηρίου που επιλαμβάνεται πρώτο και το οποίο θα είναι τότε αναμφιβόλως καταλληλότερο για να αποφανθεί επί της δικής του δικαιοδοσίας.

Εξάλλου, οι περιπτώσεις στις οποίες το δικαστήριο συμβαλλομένου κράτους μπορεί να προβεί σε έλεγχο της δικαιοδοσίας δικαστηρίου άλλου συμβαλλομένου κράτους αναφέρονται περιοριστικώς στα άρθρα 28 και 34, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως. Οι περιπτώσεις αυτές συνδέονται μόνο με το στάδιο της αναγνωρίσεως ή της εκτελέσεως και αφορούν μόνο ορισμένους κανόνες ειδικής ή αποκλειστικής δικαιοδοσίας αναγκαστικού χαρακτήρα ή δημοσίας τάξεως. Κατά συνέπεια, εκτός από αυτές τις περιορισμένες εξαιρέσεις, η Σύμβαση δεν επιτρέπει τον έλεγχο της δικαιοδοσίας δικαστηρίου από το δικαστήριο άλλου συμβαλλομένου κράτους» [6].

5 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 3.

6 — Σκέψεις 23 και 24 της αποφάσεως.

27. Συνεπώς, το άρθρο 21 προϋποθέτει ότι το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο έχει διαπιστώσει την ύπαρξη διεθνούς δικαιοδοσίας του δυνάμει των κανόνων της Συμβάσεως (ή δυνάμει της εθνικής του νομοθεσίας, όταν τούτο ρητώς προβλέπεται από τη Σύμβαση)· αν παραστεί ανάγκη η διεθνής του δικαιοδοσία μπορεί να αμφισβητηθεί σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται από τη νομοθεσία του κράτους του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου. Ούτως εχόντων των πραγμάτων, δεν χρειάζεται το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο να εξετάσει τη βάση επί της οποίας το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο έχει στηρίξει τη διεθνή δικαιοδοσία του. Κατά συνέπεια, σε αντίθεση με το άρθρο 28 και το άρθρο 34, παράγραφος 2, το άρθρο 21 δεν προβλέπει τέτοια εξέταση.

28. Όπως υποστηρίζουν η von Horn, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Επιτροπή, η προϋπόθεση επί της ουσίας στηρίζεται στο άρθρο 21 δεν συντρέχει σε περίπτωση που η Σύμβαση δεν ίσχυε κατά τον χρόνο που ασκήθηκε η πρώτη αγωγή. Σε μια τέτοια περίπτωση, το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο δεν δεσμεύεται από τους περί δικαιοδοσίας κανόνες της Συμβάσεως και μπορεί να στηρίξει την ύπαρξη διεθνούς δικαιοδοσίας του επί βάσεως που η Σύμβαση θεωρεί υπέρμετρη. Επί πλέον, όπως υπογραμμίζει το Ηνωμένο Βασίλειο, η απόφαση του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου θα μπορούσε να μην κριθεί εκτελεστή από τα δικαστήρια των συμβαλλομένων κρατών.

29. Όπως έχω ήδη σημειώσει, ο Cinnamond, απαντώντας στο επιχείρημα αυτό, παραδέχθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι το άρθρο 21 εφαρμόζεται μόνον αν η απόφαση του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου μπορεί να αναγνωριστεί και να εκτελεστεί εντός των συμβαλλομένων κρατών. Αυτή η παραχώρηση όμως δεν αρκεί, για την παράκαμψη της δυσχέρειας που προκύπτει από το γεγονός ότι το άρθρο 21, όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο με την απόφασή του Overseas Union Insurance κ.λπ., δεν επιτρέπει στο δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο να εξετάσει τη βάση επί της οποίας το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο διαπίστωσε την ύπαρξη διεθνούς δικαιοδοσίας του. Ο Cinnamond προσπάθησε να αντικρούσει την αντίρρηση αυτή υποστηρίζοντας ότι, καίτοι οι πολιτικές επιδιώξεις που υποκρύπτει ο κανόνας αυτός γίνονται απολύτως κατανοητές όταν πρόκειται για την κανονική εφαρμογή του άρθρου 21, η κατάσταση διαφοροποιείται στην παρούσα περίπτωση όπου το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο δεν διαπίστωσε την ύπαρξη διεθνούς του δικαιοδοσίας βάσει της Συμβάσεως. Εξετάζοντας τη βάση επί της οποίας το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο διαπίστωσε την ύπαρξη διεθνούς δικαιοδοσίας του, το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο δεν εξετάζει τη διεθνή δικαιοδοσία του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου προκειμένου να ελέγξει την ορθότητα της κρίσεώς του, αλλά απλώς εξετάζει τη βάση επί της οποίας διαπιστώθηκε η ύπαρξη διεθνούς δικαιοδοσίας του προκειμένου να αποφανθεί αν η απόφαση μπορεί να αναγνωριστεί και να εκτελεστεί εντός των συμβαλλομένων κρατών.

30. Το επιχείρημα αυτό συμπίπτει εν μέρει με τη συλλογιστική του Δικαστηρίου στην απόφαση Overseas Union Insurance κ.λπ., υπό την έννοια ότι και τα δύο δικαστήρια ερμηνεύουν και εφαρμόζουν τη Σύμβαση με το ίδιο κύρος και ότι το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο είναι σε θέση να ερμηνεύσει καλύτερα την εθνική του νομοθεσία σε περιπτώσεις όπου εφαρμόζεται το άρθρο 4. Όμως, και επί του σημείου αυτού, θα μπορούσε να προβληθεί η αντίρρηση ότι το Δικαστήριο απλώς εξέθεσε τους λόγους που εξηγούν γιατί το άρθρο 21 δεν περιλαμβάνει καμιά διάταξη σχετική με την

εξέταση της διεθνούς δικαιοδοσίας· το γεγονός ότι οι λόγοι αυτοί δεν ισχύουν εν προκειμένω απλώς καταδεικνύει ότι το άρθρο 21 δεν αποσκοπεί στη ρύθμιση μιας περιπτώσεως όπως η προκείμενη. Εν πάση περιπτώσει, την ίδια ακριβώς ισχύ έχει το υπόλοιπο τμήμα της συλλογιστικής του Δικαστηρίου, το οποίο στηρίζεται στο γράμμα του άρθρου 21 και στις λοιπές διατάξεις του άρθρου 28 και της παραγράφου 2 του άρθρου 34 σχετικά με την εξέταση της διεθνούς δικαιοδοσίας. Η τροποποιημένη ερμηνεία του άρθρου 21 που υποστηρίζει ο Cinnamond δυσχερώς συμβιβάζεται με το γράμμα της διατάξεως αυτής.

31. Επομένως, θεωρώ ότι το άρθρο 21 δεν εφαρμόζεται.

Το αποτέλεσμα του άρθρου 29, παράγραφος 2, της Συμβάσεως του Σαν Σεμπαστιάν

32. Όμως, αντίθετα προς την άποψη της Επιτροπής, δεν νομίζω ότι είναι δυνατό να αγνοηθεί στην υπό κρίση υπόθεση το γεγονός ότι η Πορτογαλία προσχώρησε στη Σύμβαση πριν από την κίνηση της ενώπιον των αγγλικών δικαστηρίων διαδικασίας· αυτή ακριβώς η προσχώρηση είναι η αιτία του κυρίου προβλήματος που έχει τεθεί εν προκειμένω. Το άρθρο 29, παράγραφος 2, της Συμβάσεως του Σαν Σεμπαστιάν επιβάλλει την αναγνώριση και την εκτέλεση εντός του Ηνωμένου Βασιλείου, σύμφωνα με τις διατάξεις του τίτλου ΙΙΙ της Συμβάσεως, των αποφάσεων των πορτογαλικών δικαστηρίων που έχουν εκδοθεί μετά την ημερομηνία θέσεως σε ισχύ της Συμβάσεως μεταξύ της Πορτογαλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, επί αγωγών που ασκήθηκαν πριν από την ημερομηνία αυτή, όταν η δικαιοδοσία των πορτογαλικών δικαστηρίων στηρίχθηκε επί κανόνων οι οποίοι ήσαν σύμφωνοι προς τις διατάξεις του τίτλου ΙΙ της Συμβάσεως, προϋπόθεση η οποία συντρέχει εν προκειμένω. Συνεπώς, μολονότι η Σύμβαση, δυνάμει του άρθρου 29, παράγραφος 1, δεν εφαρμόζεται εν προκειμένω στην ενώπιον των πορτογαλικών δικαστηρίων διαδικασία, θα εφαρμοστεί επί της αποφάσεως που θα εκδοθεί στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής.

33. Είναι ακριβές ότι, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, το άρθρο 29, παράγραφος 2, δεν αποτελεί, αυτό καθεαυτό, κανόνα αφορώντα την εκκρεμοδικία. Παρ' όλ' αυτά, νομίζω ότι ο κανόνας αυτός επηρεάζει, αναπόφευκτα, τις ενέργειες στις οποίες προβαίνει το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο υπό περιστάσεις όπως αυτές της υπό κρίση υποθέσεως. Το άρθρο 27, παράγραφος 3, της Συμβάσεως, το οποίο περιλαμβάνεται στον τίτλο ΙΙΙ στον οποίο παραπέμπει το άρθρο 29, παράγραφος 2, ορίζει ότι δεν αναγνωρίζεται η απόφαση που είναι ασυμβίβαστη με απόφαση που έχει εκδοθεί μεταξύ των ιδίων διαδίκων στο κράτος αναγνωρίσεως. Όπως επισημαίνει το Ηνωμένο Βασίλειο, εάν υπό περιστάσεις όπως οι προκείμενες το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο επιληφθεί της διαφοράς χωρίς να λάβει υπόψη την ήδη εκκρεμούσα ενώπιον του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου διαδικασία, η απόφασή του μπορεί να αποδειχθεί ασυμβίβαστη με την απόφαση που θα εκδοθεί στη συνέχεια από το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο, πράγμα που θα αποκλείσει την αναγνώριση της αποφάσεως αυτής, σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2. Δεν θα ήταν αυτό το αποτέλεσμα αν το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο γνώριζε ότι εκκρεμούσε διαδικασία ενώπιον του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου από την

οποία μπορούσε να προκύψει απόφαση η οποία θα έπρεπε κανονικώς να αναγνωριστεί και να εκτελεστεί εντός του Ηνωμένου Βασιλείου και των λοιπών συμβαλλομένων κρατών. Συμμερίζομαι την άποψη του Ηνωμένου Βασιλείου ότι, υπό τέτοιες περιστάσεις, το άρθρο 29, παράγραφος 2, της Συμβάσεως του Σαν Σεμπαστιάν υποχρεώνει σιωπηρώς το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο να απέχει από κάθε πράξη που θα μπροούσε να εμποδίσει την εφαρμογή της περιλαμβανόμενης στο άρθρο 29, παράγραφος 2, μεταβατικής διατάξεως.

34. Προκειμένου να τηρηθεί η υποχρέωση επιβάλλεται προφανώς (όπως έχει υποδείξει το Ηνωμένο Βασίλειο απαντώντας σε γραπτή ερώτηση του Δικαστηρίου) το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο να ενεργήσει με τον ακόλουθο τρόπο:

1) Το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο οφείλει να ελέγξει τη βάση επί της οποίας το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο διαπίστωσε την ύπαρξη διεθνούς του δικαιοδοσίας και, εφόσον διαπιστώσει ότι η βάση αυτή είναι σύμφωνη προς τους κανόνες της Συμβάσεως (ή άλλης συμβάσεως συναφθείσας μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών και ισχύουσας κατά τον κρίσιμο χρόνο), οφείλει να διαπιστώσει την έλλειψη διεθνούς του δικαιοδοσίας.

2) Αν το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο δεν είναι ακόμα σε θέση να ελέγξει τη βάση επί της οποίας το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο διαπίστωσε την ύπαρξη διεθνούς του δικαιοδοσίας, οφείλει να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία έως ότου αποφανθεί το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο, καθόσον η έκβαση της διαδικασίας εξαρτάται από τη βάση της οποίας το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο έχει επιληφθεί της υποθέσεως.

35. Με τη λύση αυτή παρακάμπτεται η επισημανθείσα από την Επιτροπή δυσχέρεια, ότι δηλαδή το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο είναι πιθανό να μη μπορεί, ελλείψει αποφάσεως του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου, να εξετάσει τη βάση επί της οποίας το εν λόγω δικαστήριο διαπίστωσε την ύπαρξη διεθνούς του δικαιοδοσίας. Επί πλέον, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο επισήμανε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η εν λόγω λύση παρουσιάζει το προσόν ότι με αυτήν επιτυγχάνεται ένα αποτέλεσμα σύμφωνο με τους στόχους της Συμβάσεως, ενώ αποφεύγονται οι ανεπιθύμητες συνέπειες που απορρέουν από την άμεση εφαρμογή του άρθρου 21 σε περιπτώσεις όπου η Σύμβαση δεν ίσχυε κατά τον χρόνο που κινήθηκε η πρώτη διαδικασία. Η λύση αυτή είναι επίσης σύμφωνη προς τις αρχές του δικαίου. Δεν συνεπάγεται ερμηνεία παραβιάζουσα το γράμμα της Συμβάσεως ή της Συμβάσεως του Σαν Σεμπαστιάν. Επιπροσθέτως, είναι σύμφωνη με τους κανόνες του διεθνούς δημοσίου δικαίου. Το άρθρο 26 της Συμβάσεως της Βιέννης, της 22ας Μαΐου 1969, περί του δικαίου των συνθηκών, καθιερώνει την παγκοσμίως αναγνωρισμένη αρχή ότι οι συνθήκες πρέπει να τηρούνται καλόπιστα από τα συμβαλλόμενα μέρη, ενώ το άρθρο 18 της ίδιας συμβάσεως, το οποίο επιβάλλει την επίδειξη καλής πίστεως από τους υπογράψαντες μια συνθήκη ακόμη και πριν αυτή τεθεί σε ισχύ, υποχρεώνει τα κράτη μέλη «όπως απέχουν εκ πράξεων αίτινες θα απεστέρουν συνθήκην τινά του αντικειμένου και σκοπού ταύτης» [7].

7 — Όσον αφορά την ανάλυση των άρθρων 18 και 26 της Συμβάσεως της Βιέννης, βλ. Sinclair: *The Vienna Convention on the Law of Treaties*, δεύτερη έκδοση, Manchester University Press, 1983, ειδικότερα, σ. 83, 84, 86 και 99.

36. Η ανωτέρω λύση είναι επίσης σύμφωνη με αυτήν που προβλέπουν οι γενικοί κανόνες περί εκκρεμοδικίας που ισχύουν σε ορισμένα κράτη μέλη [8], σύμφωνα με τους οποίους το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο οφείλει να εξετάσει αν η εκκρεμούσα αλλοδαπή διαδικασία μπορεί να καταλήξει σε απόφαση δυνάμενη να αναγνωριστεί εντός του κράτους του δικαστηρίου αυτού.

37. Κατά συνέπεια, δεν θεωρώ αναγκαίο, στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, να εξετάσω το τεθέν από την Επιτροπή ζήτημα σχετικά με τα πιθανά αποτελέσματα της Συμβάσεως όσον αφορά τις σχέσεις μη συμβαλλομένων κρατών. Εν πάση περιπτώσει, το ζήτημα αυτό θέτει ευρύτερα προβλήματα τα οποία δεν έχουν αποτελέσει το αντικείμενο εμπεριστατωμένης εξετάσεως στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας.

Πρόταση

38. Συμπερασματικώς, φρονώ ότι το Δικαστήριο οφείλει να δώσει στα υποβληθέντα από το House of Lords ερωτήματα την εξής απάντηση:

«1) Σε περίπτωση όπου σε δύο κράτη που είναι συμβαλλόμενα μέρη στη Σύμβαση των Βρυξελλών εκκρεμούν αγωγές έχουσες την ίδια αιτία και τους ίδιους διαδίκους, η δε Σύμβαση των Βρυξελλών τέθηκε σε ισχύ στο πρώτο κράτος με τη Σύμβαση του Σαν Σεμπαστιάν, μετά μεν την άσκηση της αγωγής στο πρώτο κράτος πριν όμως ασκηθεί η αγωγή στο δεύτερο, το άρθρο 29, παράγραφος 2, της Συμβάσεως του Σαν Σεμπαστιάν επιβάλλει σιωπηρώς στο δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο την υποχρέωση να μην ασκήσει τη διεθνή δικαιοδοσία του κατά τρόπο που να εμποδίζει την εφαρμογή της διατάξεως αυτής.

2) Υπό τέτοιες περιστάσεις:

α) Το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο πρέπει να επιχειρήσει να ελέγξει τη βάση επί της οποίας το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο διαπίστωσε την

8 — Βλ., π. χ., το άρθρο 7, παράγραφος 1, του ιταλικού νόμου αριθ. 218, της 31ης Μαΐου 1995 (*Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana* της 3ης Ιουνίου 1995), το οποίο είναι διατυπωμένο ως εξής:
«Quando, nel corso del giudizio, sia eccepita la previa pendenza tra le stesse parti di domanda avente il medesimo oggetto e il medesimo titolo dinanzi a un giudice straniero, il giudice italiano, se ritiene che il provvedimento straniero possa produrre effetto per l'ordinamento italiano, sospende il giudizio (...)»
Βλ., επίσης, σχετικά με τη γερμανική νομοθεσία, Schack, H.: *Internationales Zivilverfahrensrecht*, δεύτερη έκδοση, Verlag C. H. Beck, Μόναχο 1996, σ. 293 επ· και σχετικά με τη γαλλική νομοθεσία, Batifol και Lagarde, *Droit international privé*, έβδομη έκδοση, τόμος II, Librairie générale de droit et de jurisprudence, Παρίσι 1983, σ. 467 και 468.

ύπαρξη διεθνούς δικαιοδοσίας του και, εφόσον διαπιστώσει ότι η βάση αυτή είναι σύμφωνη προς τους κανόνες της Συμβάσεως (ή άλλης συμβάσεως που έχει συναφθεί μεταξύ των οικείων κρατών και ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο), οφείλει να διαπιστώσει την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας του.

β) Αν το δεύτερο επιληφθέν δικαστήριο δεν είναι ακόμη σε θέση να ελέγξει τη βάση επί της οποίας το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο διαπίστωσε την ύπαρξη διεθνούς δικαιοδοσίας του, οφείλει να αναστείλει τη διαδικασία εν αναμονή της αποφάσεως του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου, δεδομένου ότι η έκβαση της διαδικασίας εξαρτάται από τη βάση επί της οποίας το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο άσκησε τη διεθνή του δικαιοδοσία.»